

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 23/16599-47
Saksbehandler Anna Despard Asgard

Utvalg	Møtedato
Hovedutvalg for næring, kultur og miljø	13.03.2025

Krypsiv på Sørlandet 2025

Fylkeskommunedirektørens forslag til vedtak

Hovedutvalg for næring, kultur og miljø:

1. Ber fylkesordfører om å sende en uttalelse til Klima- og miljødepartementet med bakgrunn i dette saksframlegget.
2. Ber fylkestinget om å avsette 300 000 kroner til Krypsiv på Sørlandet 2025 i sin behandling av rapport for 1. tertial.
3. Finner at samarbeidet mellom næringsliv, forskning og forvaltning i Krypsiv på Sørlandet har lyktes godt i å koordinere og organisere både rydding av og forskning på krypsiv. Fylkeskommunens videre innsats mot massevekst av krypsiv må vurderes når en får avklart ev. videre statsstøtte og gjennom prosessen med å fordele fylkeskommunens ressurser for neste økonomiplanperiode.

Vedlegg

Vedlegg 1 vedtak Krypsiv på Sørlandet 12.2.25

Vedlegg 2 orientering om avslutning av bevilgning

Vedlegg 3 tentativt budsjett 2025

Vedlegg 4 KPS evalueringsrapport NINA

Vedlegg 5 Bekymringsmelding fra Krypsivfondet om kutt i midler til KPS og kalking

Sammendrag

Krypsiv er en plante som naturlig forekommer i vassdragene på Sørlandet, men massevekst av arten hindrer utøvelse av friluftsliv. Samarbeidsprosjektet mellom regulanter, kommuner, forvaltning og fylkeskommunen kalles Krypsiv på Sørlandet (KPS).

Frem til 2024 fikk KPS bevilgninger over statsbudsjettet. Krypsiv krever jevnlig rydding for at innbyggerne i berørte vassdrag skal kunne fiske, bade og ferdes i båt. Forskningsprosjekt over lang tid innenfor samme område (langtidsovervåkning) gir verdifull kunnskap om hvorfor vi får massevekst, og hvordan masseveksten kan begrenses. KPS fikk i 2024 utført en evalueringsrapport av Norsk Institutt for Naturforskning (NINA), med anbefalinger for fremtiden (vedlegg 4).

Styringsgruppen i KPS har vedtatt å fortsette driften med midlene som finnes, og ber fylkeskommunen fortsatt ta ansvar for ledelse og drift samt bidra til spleiselaget (vedlegg 1). Videre ønsker styringsgruppen at KPS skal jobbe politisk for å gjeninnføre tilskudd fra staten, og ber fylkeskommunen støtte opp om dette.

Saksopplysninger

Krypsiv er en plante som vokser naturlig i norske vassdrag. På 1980-tallet ble massevekst av krypsiv et økende problem for innbyggere som ønsker å drive fiske, bading og båtliv. Det var opprinnelig bekymring for at masseveksten ga dårlige vilkår for fisk, men forskning viser at fisk og andre vannorganismer ikke nødvendigvis blir negativt påvirket - tvert imot kan moderate mengder krypsiv gi fisk skygge og ly for sol og predatorer. Dette endrer seg imidlertid når det dannes virkelig tette matter med krypsiv. Krypsivet kan også utgjøre et problem for kraftselskapene, idet flytende krypsiv tetter turbiner. Visuelt og estetisk er det også et problem, og da kanskje særlig for kommuner som er avhengig av inntekter fra turisme. Årsakene til massevekst er sammensatt, blant annet viser forskning av den forsterkes av regulering og økt næringstilførsel fra landbruk og avløp. Erfaring viser at rydding av krypsiv må gjentas med jevne mellomrom, og at massevekst av andre vannplanter kan forekomme i krypsivets sted når den fjernes.

Krypsiv utgjør altså fremdeles et skjemmende hinder mot utøvelse av friluftsliv og vassdrag på Sørlandet for fastboende og tilreisende. Krypsiv på Sørlandet (KPS) har koordinert og støttet forskning på og rydding av krypsiv på hele Sørlandet siden prosjektet så dagens lys i 2002. I Otra støtter også Krypsivfondet rydding av og forskning på krypsiv. Fondet består av innvilgede midler fra regulantene, og ledes av NVE med Statsforvalteren som sekretariat. Gjennom vilkårsrevisjonen i Otra er det fremmet krav om friske midler for å styrke Krypsivfondet. Berørte områder i Otra har hittil søkt både fondet og KPS om midler til rydding, og fondet har også støttet forskning. KPS og Krypsivfondet samarbeider der det er naturlig, og har god dialog. Blant annet samarbeidet man under Arendalsuka 2024 om et arrangement om massevekst av krypsiv, med forskere, politikere og forvaltning i panelet.

Høsten 2024 fikk KPS gjennomført en evalueringsrapport av NINA, som munnet ut i anbefalinger for hvordan fremtiden til KPS burde se ut. Anbefalingene var:

1. å forankre KPS i Agder vannregion, som kan gi et mer helhetlig og bredere fokus på vannplanter, samt økt fokus på tiltaksbasert forskning og hovedårsaker til masseveksten (ikke symptombehandling),
2. videreføring med dagens organisering, men med redusert aktivitet grunnet redusert finansiering - da med fokus på prioriterte områder og tiltaksbasert forskning,

3. videreføring med økt innsats fra deltagerne, der man søker økt finansiering ut ifra hvem som påvirker masseveksten, og eventuelt andre relevante aktører som bruker vassdragene,
4. nedleggelse, forankret i at arbeidet hittil for det meste er symptombehandler og at det ikke finnes en (enkel) endelig løsning på problemet.

Sistnevnte punkt er ikke ønsket av deltakerne i KPS, siden det vil påvirke brukere av vassdragene og gjøre at en viktig samarbeidsarena forsvinner.

KPS fikk støtte over statsbudsjettet i perioden 2011–2024. Etter år med kutt i støtten, er den nå fjernet helt (vedlegg 2). På samme måte er statlige midler til kalking av vassdrag blitt kraftig redusert, og ikke lenger øremerket. Dette truer vannkvaliteten og truer en forutsetning for fortsatt fiske i Agder, ettersom effektene av sur nedbør fremdeles vedvarer mange år etter at kullkraftverkene i Europa har opphørt. Det kan gi synergier dersom gjeninnføring av midler til kalking og midler til rydding av krypsiv sees i sammenheng, selv om dette er to ulike aspekter av vannforvaltning.

Krypsivfondet i Otra v/sekretariatet har sendt bekymringsmelding (vedlegg 5) til Energidepartementet, Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet, om kutt i støtten til Krypsiv på Sørlandet og til kalking. Krypsivfondet viser til evalueringsrapporten fra NINA, og til opprinnelig intensjon med fondet, og uttrykker bekymring for at Krypsivfondet ikke vil kunne kompensere for manglende støtte til tiltak i Otra dersom KPS mister midler og etter hvert ikke kan bidra til rydding av krypsiv i Otra. Brevet uttrykker også bekymring for reduksjon i midler til kalking av Otra, som har problemer knyttet til forsuring, noe som fordrer kalking som avbøtende tiltak.

Uten statsstøtte er KPS økonomisk helt avhengig av de involverte aktørene. Styringsgruppen, som består av representanter fra berørte kommuner, de største regulantene (Å Energi, Otteraaens Brugseierforening og Sira-Kvina Kraftselskap) og fylkeskommunen, ønsker at KPS skal videreføres som et spleiselag. KPS ledes i dag av politisk utnevnt representant fra fylkestinget Torbjørn Klungland. Administrasjonen i Agder fylkeskommune fungerer som sekretariat.

Styringsgruppen har vedtatt at midler som gjenstår fra 2024 samt innkommende støtte i 2025 skal fordeles på omsøkte tiltak mot massevekst, og forskningsprosjektet *Langtidsovervåkning av Krypsiv*. Midlene tildeles på styringsgruppemøte i april/mai. Partene som bidrar, har signalisert at de ønsker å fortsette, med forbehold om at det er et fortsatt samarbeid med innskudd fra flere. Styringsgruppen oppfordrer i vedtak fylkeskommunen til fortsatt å ta ansvar for ledelse samt sekretariatfunksjon i gruppen, og å bidra med 300 000 kroner årlig til spleiselaget med kommunene og regulantene. Det er så langt i år kommet søknad om midler til rydding fra tre av de seks tiltaksgruppene (vedlegg 3).

Vurderinger

I flere tiår har rydding og forskning på krypsiv gitt verdifulle resultater, og samarbeidsformen er et eksempel til etterfølgelse innen forvaltning. Det er utarbeidet felles forståelse på tvers av interesseområder om hvorfor massevekst forekommer, og tiltak mot krypsiv har gitt gode resultater for utøvelse av friluftsliv. Dersom KPS opphører vil gode synergier og en verdifull arena for koordinering gå tapt, og midler til rydding som i dag kommer innbyggerne i Agder til gode vil opphøre.

Det er som nevnt fire ulike anbefalinger i evalueringsrapporten fra NINA: 1) å forankre KPS i Agder vannregion, 2) videreføre med dagens organisering eller 3) økt innsats fra deltagerne eller 4) nedleggelse. Styringsgruppen til KPS har vedtatt at videreføring er mest

ønskelig, og fylkeskommunedirektøren har forståelse for dette siden problemet er vedvarende og aktørene ønsker et fortsatt samarbeid.

Samtidig vil innsparingsbehovet i fylkeskommunen gjøre at det kan være vanskelig å prioritere midler til rydding av krypsiv. I tillegg må man gjøre en grundig vurdering nytteverdien av arbeidet, nå som staten har fjernet tilskuddet over statsbudsjettet. På den andre siden er 2025 er friluftslivets år, og fylkeskommunedirektøren mener det gir en uheldig signaleffekt dersom man trekker støtten til KPS nettopp når man skal feire og fremme friluftslivet. En videreføring ut 2025 vil gi rom for å opprettholde samarbeidet, gjøre grundige vurderinger av veien videre og så enten sette ny retning for arbeidet fra og med 2026 eller avslutte KPS som et prosjekt ledet av fylkeskommunen.

Fylkeskommunedirektøren mener at man samtidig bør forsøke å få statsstøtten til rydding av krypsiv gjeninnført, på samme måte som det fremdeles er behov for fortsatt statsstøtte til kalking. Det kan gi synergier dersom gjeninnføring av midler til kalking og midler til rydding av krypsiv sees i sammenheng, selv om det er to ulike aspekt av vannforvaltning.

Regionplan Agder 2030

Rydding av og forskning på krypsiv bidrar til levende vassdrag som igjen kan gi god livskvalitet for innbyggerne. Det er positivt for mennesker og miljø, i tråd med RPA 2030.

Økonomiske konsekvenser

Fylkeskommunedirektøren anbefaler at det avsettes 300 000 kroner til KPS 2025 i 1. tertial. Tildelingen vil inngå i spleiselaget, med innskudd fra berørte kommuner og regalanter.

Konklusjon

Massevekst av krypsiv hindrer utøvelse av friluftsliv, og bekjempes gjennom samarbeidsprosjektet Krypsiv på Sørlandet (KPS) som består av regalanter, kommuner, forvaltning og fylkeskommunen. Frem til 2024 fikk KPS statlige bevilgninger, og driftes nå med oppsparte midler samt ønske om innskudd fra partene. Krypsiv krever jevnlig rydding, og forskning gir økt forståelse av årsaker til og tiltak for å begrense massevekst. Fylkeskommunedirektøren mener fylkeskommunen bør lede og drifte KPS ut 2025, samt støtte innsats for å gjeninnføre tilskudd fra staten. Videreføring etter 2025 må vurderes grundig og ses i lys av ev. statsstøtte.

Kristiansand, 24.02.2025

Tine Sundtoft
Fylkeskommunedirektør

Anita Henriksen
fylkesdirektør